

міння виглядає як дедуктивний умовивід, в якому першою посилкою є твердження про те, що повинно бути, а меншою посилкою є також початкова умова у вигляді конкретної ситуації, події, дії. Пояснення с дедуктивним умовиводом, в якому однією посилкою с загальне твердження у вигляді універсального зв'язку речей, а іншою — твердження про первинні умови існування того чи іншого явища.

Ключові слова: інтерпретація, пізнання, розуміння, пояснення, застосування права, реалізація права.

Summary

Dudash T. I. Understanding and Explanation in Jurisprudence and in the Legal Adjusting. — Article.

The general and different in processes of understanding and explanation in law is determined in the article. Understanding looks as deductive deduction, where the first parcel is assertion about what must be, and a less parcel is also an initial condition in the form of concrete situation, event, action. Explanation is deductive deduction, where one parcel is general assertion as universal connection of things, and other — assertion about the primary terms of existence of that or other phenomenon.

Keywords: interpretation, cognition, understanding, explanation, application of law, realization of law.

УДК 342.417(430):340.113

Н. М. Дятленко

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНА «ЕКОНОМІЧНА КОНСТИТУЦІЯ» В ПРАВІ НІМЕЧЧИНИ

Процес модернізації господарського законодавства в Україні вимагає вивчення досвіду Німеччини щодо правового регулювання економіки. Актуальність та цінність німецької теорії господарського права та практики його застосування для України є надзвичайно високою. Досвід Німеччини є прикладом позитивного розвитку кодифікаційного процесу. Цінним для України є також практичний досвід Німеччини в питанні адаптації німецького господарського законодавства до законодавства ЄС. Проблема, яка залишається для України вкрай актуальною, — це недостатня інформованість, фактичне незнання ключових основ теорії господарського права країн Європи. Ідеї, які висувуються в українській цивілістиці з вказівкою на європейське право, не зовсім відповідають передовому досвіду розвинених держав Європи. Одним із таких постулатів, який був використаний для знищення Господарського кодексу України, — є теза про те, що Цивільний кодекс України має стати новою економічною конституцією держави [1]. Термін «економічна конституція» досить поширений в праві Європи. Тільки зміст цього терміна зовсім інший, ніж той, що вкладається представниками цивілістичної теорії.

Основною метою даної статті є визначення норм та інститутів німецького господарського права, які мають ключове значення модернізації господарського права України. Питання використання досвіду Німеччини розглядалися у роботах українських вчених-правознавців: О. О. Ашуркова, Г. Л. Знаменсько-

го, В. К. Мамутова, О. Р. Кібенко. Цій проблемі приділяли увагу також російські дослідники: А. В. Грибачов, П. А. Даманова, І. Л. Іванов, Я. Ю. Климов, А. М. Сумін, Т. Д. Айткулов, Л. Ю. Василевська, В. В. Єгоров, А. Г. Давтян, С. С. Треушніков, Є. А. Кравченко та ін. Але проблема використання досвіду Німеччини в праві України залишається недостатньо дослідженою.

В Німеччині дослідженням проблем правового регулювання економіки займаються Вернер Фротшер, Юрген Пелка, Петер Бадур, Рольф Штобер, Хедвіга Ламуру, Рольф Поль та інші.

Термін «економічна конституція» достатньо новий для української правової теорії. В основному ним стали оперувати представники цивілістичної теорії, які наполягали, що саме Цивільний кодекс України повинен стати економічною конституцією держави [1].

В німецькій правовій теорії термін «економічна конституція» чітко означений та присутній в багатьох навчальних посібниках [2–4] та ін.

Хедвіга Ламуру в науковому виданні «Економіка та право» визначає, що «під економічною конституцією у вузькому змісті розуміють економічно релевантні норми державної конституції, у той же час як економічна конституція в більш широкому змісті охоплює всі закони і правові акти, які мають економічне значення» [5, 2]. Х. Ламуру здійснює достатньо глибокий аналіз поняття «економічна конституція» та вказує, що «вказане поняття вужче, ніж поняття «економічний лад», адже в останньому «виражаються не тільки економічна конституція, але й вплив соціально-культурної системи» [5, 2].

В теорії господарського права Німеччини поряд з терміном «економічна конституція» зустрічається також термін «фінансова конституція».

Вище вже наводилося визначення «економічної конституції», надане Хедвігою Ламуру [5, 2]. Рольф Поль наводить аналогічне визначення: «Конституцією економіки в юридичному змісті є всі конституційні положення, які стосуються економіки» [5, 70].

Що ж стосується фінансової конституції, то її основи врегульовані в ст. 104 Основного закону ФРН та наступних за нею. В цих статтях мова йде в основному про фінансовий суверенітет федерації та земель. Р. Поль відзначає, що в Основному законі можна виділити положення, які можна назвати «грошовою конституцією» [5, 69].

Таким чином, співвідношення понять «економічна конституція» та «фінансова конституція» — це співвідношення частини та цілого. Поняття «економічна конституція» має не тільки соціальне, історичне, економічне, а й правове значення. Як правове поняття «економічна конституція» тлумачиться у вузькому та широкому змісті.

Економічна конституція у вузькому змісті охоплює положення Основного Закону, первинного права Співтовариства та розділи світового господарського права, які стосуються устрою економічного життя (наприклад, основні економічні права, економічно значимі принципи). При цьому неважливо, чи містять норми безпосередні вказівки на економічну діяльність. Важливим є те, що за своїм змістом вони можуть належати до економічних норм. Економічна конституція

в широкому змісті являє собою сукупність всіх норм, які незалежно від свого правового рангу фундаментально та протягом тривалого періоду визначають хід економічного життя (положення конституції, «Промисловий устав»)[6].

Економічна конституція — це фактично норми конституційного господарського права. Але при цьому господарське адміністративне право повинно орієнтуватися на економічну конституцію у вузькому змісті, тому що Основний Закон, первинне право ЄС й обов'язкові положення світового господарського права є переважним правом. Завданням господарського адміністративного права є забезпечення економічної свободи і рівності, а також створення правових умов для приватної господарської діяльності й контролю за нею. Економічна конституція у вузькому змісті, з одного боку, легітимізує господарську і адміністративно-правову діяльність держави. З іншого боку, вона встановлює певні межі цієї діяльності в інтересах забезпечення економічної свободи й рівності громадян. Тобто господарське конституційне та господарське адміністративне право слід розглядати у взаємозв'язку. Конкретна спрямованість господарського адміністративного права залежить від конституції, яка утворює його основу, залежить від права ЄС та положень світового господарського права, які й визначають рамки діяльності господарської адміністрації. «У цьому змісті, — підкреслює Р. Штобер, — господарське адміністративне право являє собою конкретизовану економічну конституцію і, таким чином, в обов'язковому порядку містить у собі її аспекти. Отже, немає потреби позначати господарське адміністративне право терміном «публічне господарське право» [3, 19]. Тобто конституційне право, крім усього іншого, є основою господарських і адміністративно-правових джерел, які знову ж перебувають у певних, заданих конституцією ієрархічних відносинах один з одним.

Розгляд питання про значення економічної конституції в німецькій правовій системі неможливий без визначення співвідношення цього поняття з іншими. Р. Штобер підкреслює, що розгляд економічної конституції повинен здійснюватися в трьох напрямках: 1) з позицій німецького права; 2) з позицій права ЄС; 3) з позицій світового господарства [3, 19].

У той час як Веймарська конституція містила спеціальний розділ «Економічне життя», в Основному законі відсутні розділи, присвячені питанню про економічний лад. Федеральна конституція не містить вказівок на яку-небудь економічну систему, яка була б закріплена у формі конституційного принципу або мети держави. Щодо цього Основний закон збігається з конституційними нормами Швейцарії й Австрії й відрізняється від деяких більш молодих конституцій, які або визнають ринкову економіку як мету держави, або визначають принципи економічного устрою. У той же час деякі прийняті до вступу в чинність Основного закону конституції федеральних земель містять розділи про економічне життя, які багато в чому повторюють положення Веймарської конституції. Але основними компетенціями у сфері економічного регулювання володіє федерація, а не землі. За відсутності в Основному законі положень про економічний устрій можна зробити висновок, що творці Основного закону просто не хотіли закріплювати в ній яку-небудь певну економічну систему.

У процесі цього граматичного, конституційно-систематичного й порівняльно-правового аналізу Основного закону виникають сумніви в тім, чи містить Основний Закон яку-небудь взагалі або яку-небудь певну економічну конституцію або принципи, відповідно до яких повинно будуватися економічне життя. Дискусії по цьому питанню, тобто про економічну конституцію, не затихали з моменту виникнення Федеративної Республіки Німеччини [7–10].

Відправним пунктом для пошуку основ економічної конституції в конституційному господарському праві Німеччини є визначення тих положень Основного закону, які стосуються економіки. Основна для розподілу компетенцій і визначення права економіки ст. 74, абз. 3 Основного закону згадувалася вже неодноразово. У зв'язку з розподілом компетенцій і завдань слід назвати такі приписи: передача землі й засобів виробництва в суспільну власність або інші форми суспільного господарства; запобігання зловживанням домінуючим положенням на ринку; сприяння сільсько- і лісгосподарському виробництву, а також рибальству; забезпечення безпеки при обігу продуктів харчування; поліпшення регіональної економічної структури; загальноекономічна рівновага.

Розділ Основні права Основного закону містить вказівки на економічні свободи та обмеження. Однак саме цей розділ має вирішальне значення для визначення економічної конституції, тому що основні права створюють передумови для реалізації економічної системи. Вони визначають свободи, гарантії та цінності, які значимі для економіки. Аналогічну функцію виконують закріплені в ст. ст. 20, 20а, 23 й 28 Основного закону державні принципи. Ці приписи впливають на формування господарського адміністративного права з урахуванням соціальних, екологічних і тимчасових аспектів, а також права ЄС й принципу правової держави.

Таким чином, у наукових джерелах викладаються різні точки зору. Деякі вказують на те, що з Основного закону випливає навмисна невизначеність у питанні про економічний лад. Інші ведуть мову про гарантії «змішаної економічної конституції», тому що Основний закон закріплює рівновагу і баланс між економічними свободами, гарантованими за допомогою основних прав, і соціальними зобов'язаннями. Іноді стверджується, що Основний закон допускає будь-який економічний лад, навіть згідно з ст. 15, «соціалістичні перетворення» без зміни конституції. Зустрічаються думки про те, що, з огляду на інституціональні гарантії вільної конкуренції й підприємництва й принципи соціальної держави, які містяться в Основному законі, економічний лад Федеративної Республіки Німеччини варто кваліфікувати як соціальну ринкову економіку. Деякі вважає, що система ринкової економіки «у який би то не було формі закріплена в Основному законі». Іноді робиться висновок, що основні права створюють передумови для конкурентного середовища й функціонування ринкової економіки. Іноді виражається думка, що мова йде про глобально регульовану ринкову економіку [3, 20]. Федеральний конституційний суд Німеччини вважає, що Основний закон у питанні про економічний лад дуже стриманий. Він свідомо залишає питання про економічну конституцію відкритим, щоб надати можливість для його вільного обговорення, прийняття рішень і форму-

вання. Основний закон не прививає законодавцеві який-небудь певний політико-економічний світогляд. Він не містить гарантій ні для соціальної ринкової економіки, ні для якої б то не було іншої економічної політики. Сучасний економічний лад, виходячи з Основного закону, — тільки один з можливих, але не єдино можливий. Даний економічний лад ґрунтується на прийнятих законодавцем рішеннях у сфері соціальної й економічної політики, які можуть бути замінені або змінені. Елемент відносної відкритості, на думку конституційного суду, закладений з урахуванням можливих історичних змін, які особливо характерні для економічного життя [11].

Р. Штобер підкреслює, що точка зору Федерального конституційного суду відповідає проведеному конституційно-правовому аналізу та загальним підходам до інтерпретації конституції [3, 20]. З точки зору конституційної системи варто враховувати, що в Основному законі містяться як приписи ліберально-економічного характеру (наприклад, свобода укладення договорів і свобода власності згідно з ст. 2, абз. 1 і ст. 14 Основного закону), так і норми про централізовану економіку (наприклад, соціалізація землі згідно з ст. 15 і ст. 74, абз. 1, № 15 Основного закону). Ринок і конкуренція як такі не закріплені конституційно. Однак конституція закладає каркас передумов для ринку. Соціальної ринковій економіці не надається статус конституційного інституту, вона не здобуває статусу конституційно-правового поняття й тим самим не вимагає обов'язкового тлумачення. У той же час дві федеральні землі закріпили екологічно й соціально орієнтовану ринкову економіку як мету держави у своїх конституціях. Так, у ст. 38 Конституції Тюрінгії говориться: «Порядок економічного життя повинен відповідати принципам соціальної й екологічно орієнтованої ринкової економіки». Однак через верховенство федерального права в економічній сфері ці норми не мають практичного значення [12, 166–167].

З одного боку, відкритість Основного закону щодо економічної конституції означає, що приватна, змішана й державна відповідальність в економічній сфері розмежовані недостатньо чітко. З іншого боку, «нейтральність» економічної конституції не можна розуміти як невтручання в економіку або свободу економіки від держави. Держава відповідає за загальне благо. Воно зобов'язано проявляти економічну передбачливість. Нейтральність означає лише відкритість широкого спектра правових можливостей при регулюванні та законодавчому оформленні («відносна відкритість») будь-якої конкретної економічної системи, для введення якої не потрібні зміни до конституції. Відносна відкритість означає, що законодавець повинен дотримуватися Основного закону.

Поняття ж «економічна конституція» не являє собою самостійної категорії. З точки зору конституційного права мають значення тільки порушення окремих конкретних норм конституції. Однак тут неможливо провести чіткого розмежування. Оскільки звичайні закони повинні відповідати конституції як вищому за рангом акту, варто враховувати принцип тлумачення відповідно до конституції. Тобто свобода підприємницької ініціативи гарантується конституційним правом. Порушенням конституції була б і виключно планова державна економіка, і повний економічний лібералізм [13].

Питання про економічну конституцію не замикається на Основному законі. Крім усього іншого, при її розгляді варто враховувати економічну інтеграцію Німеччини в Європейське Співтовариство. Це впливає вже із прерогативи застосування економічної конституції Співтовариства, на що вказувалося раніше. Із цього погляду суперечка про німецьку економічну конституцію може здатися не актуальною, а концепція відносної відкритості — застарілою. Іноді можна зустріти думку, що Договір про створення ЄС зобов'язує до дотримання принципів ринкового господарства. Європейський парламент у своєму рішенні про Європейський Союз в 1994 році встановив, що метою союзу є, крім усього іншого, «розвиток правового й економічного простору без внутрішніх границь, у якому діє принцип соціальної ринкової економіки». Чи відповідають такі підходи дійсності, можна перевірити, аналізуючи текст Договору про створення Європейського Співтовариства.

Слід звернути увагу на те, що Договір про створення ЄС за своїми цілями, спрямованістю на формування внутрішнього ринку та на створення економічного й валютного союзу, як видно, є єдиним системним правовим актом, який містить ясну й детальну економічну конституцію. На думку Федерального конституційного суду, Європейське Співтовариство, якщо розглядати його основні сфери діяльності, зберегло свій економічний характер і після вступу в чинність повномасштабного договору про створення союзу, незважаючи на зникнення в назві характерного слова «економічний» [11]. Таким чином, щодо цього Договір про створення ЄС різко відрізняється від Основного закону, що містить лише зауваження загального характеру. Структура економічної конституції ЄС впливає із численних положень Договору про створення ЄС, в основі яких у свою чергу лежать різні й частково протилежні економічні завдання, цілі, принципи та політичні аргументи. Ядром є внутрішній ринок, у рамках якого забезпечена свобода пересування товарів, осіб, послуг і капіталу. Ці основні свободи створюють загальні передумови для конкурентного середовища, підтримка якого забезпечується за рахунок дотримання принципу лібералізації й запобігання недобросовісній конкуренції. Тому положення, які гарантують основні свободи, підкріплюються принциповою заборонаю картельних угод, заборонаю зловживання домінуючим становищем на ринку, інститутом контролю над злиттям компаній, а також заборонаю демпінгу й субсидій. Всі ці міри доповнюються загальною заборонаю дискримінації. Основні свободи поширюються не тільки на класичних учасників ринку — приватних продавців і покупців. Вони дійсні і для ринку так званої державної системи заготівель (Go Public), на якому панує держава і державні підприємства [11].

Із формулювання й статусу основних свобод у Договорі про створення ЄС, з одного боку, і наданих суб'єктивних прав, з іншого, видно, що основні свободи не ідентичні з основними правами. Останні розуміють як економічні гарантії для окремих суб'єктів господарювання. Договір про створення ЄС дотепер не містить норм, які забезпечували б суб'єктивно-правовий захист основних прав і свобод, які мають об'єктивно-правовий характер. І все-таки Договір про створення ЄС надає агентам країн-учасниць кореспондуючі суб'єктивні права, які

вони можуть відстоювати в судах ФРН. Отже, можна вести мову про можливість безпосереднього застосування або про застосування основних свобод не тільки стосовно держав, але й до громадян. Незалежно від цього Співтовариство визнає основні права як загальні принципи його права. Отже, за задумом, змісту й способу дії юридичні стандарти Співтовариства відносно основних прав повинні враховуватися практично в такому ж ступені, як й аналогічні стандарти Основного закону. Поряд із заходами щодо підтримки конкуренції й ринкового господарства Договір про створення ЄС передбачає для певних економічних сфер систему регулювання ринкових відносин. Як приклад можна навести сільське господарство, транспортний сектор і промислову політику. Важливу роль відіграє тут також кон'юнктурна, економічна й валютна політика як складова частина системи глобального регулювання, спрямованого на досягнення загальноекономічної рівноваги й на створення економічного й валютного союзу. Через призму економічної конституції Співтовариства, економіку називають регульованою конкурентною економікою або ринковою економікою, заснованою на ліберальних засадах, соціальною ринковою економікою. А конституцію — заснованою на принципах ринку, конкуренції й ринкового саморегулювання, або конституцією з ліберальними рисами. Ядро економічної конституції Співтовариства містить дуже багато паралелей з Основним законом. Економічна конституція Співтовариства не містить основних економічних прав суб'єктів господарювання. Вона передбачає як свободу пересування, так і механізми регулювання ринку. Економічна конституція Співтовариства має відносно відкритий (відкритий для змін, не закріплений твердими приписами) характер.

Р. Штобер вказує, що перегляд змісту актів міжнародного права приводить до такого висновку: у них відсутні вказівки на яку-небудь конкретну, визнану в міжнародному масштабі економічну систему. Це стосується, зокрема, і ринкової економіки з усіма її відтінками. Однак практично як у регіональному, так й у міжрегіональному масштабі можна спостерігати, що перевага віддається системі ринкового господарства (Паризька хартія, Договір про Європейський економічний простір) [3, 21]. Хоча преамбула Угоди про створення Всесвітньої торговельної організації (ВТО) і містить вказівки в напрямку широкої загальноекономічної рівноваги, яка розуміє підвищення життєвого рівня, забезпечення повної зайнятості, економічне зростання, охорону навколишнього середовища та інше, ці мети майбутнього. Їхня реалізація залежить і від угод, і від розвитку інтегрованої й функціонуючої системи торговельних й економічних відносин, у рамках якої забезпечувалася б повна свобода пересування. Тому в цей час цілком коректним можна вважати принцип № 12 Всесвітньої декларації ООН по навколишньому середовищу, розробленої в Ріо-де-Жанейро, у якому мова йде про відкриту міжнародну економічну систему або про змішану економіку (mixed economy). Обов'язковою умовою для забезпечення міжнародних господарсько-правових відносин є принцип поваги, відповідно до якого всі держави зобов'язані здійснювати свої взаємні економічні відносини з урахуванням інтересів інших держав. У міжнародному масштабі визнаний також

принцип ведення переговорів на основі взаємності й взаємної вигоди, який знайшов відбиття в преамбулі Угоди ГАТТ/ВТО. Цей принцип на практиці виконує функцію принципу свободи пересування, який кваліфікується як основна ідея міжнародної економічної конституції.

Одна із небезпек, яка загрожує українській науці — це декларування з одного боку адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, а з другого боку фактичне незнання як це робити. Відсутність знань щодо теорії європейського права характерна як для політичної еліти, так і для науковців. Що вже говорити про студентів вищих навчальних закладів. Вкладання в термінологію європейського права змісту, який цій термінології не відповідає, — це вкрай небезпечне явище. Перекручування змісту термінології права ЄС для аргументації хибних ідей розвитку правової науки в Україні недопустиме. Це наглядно демонструє приклад з визначенням терміна «економічна конституція» в праві ЄС та в праві України. «Економічна конституція» — це термін німецького господарського права, яким визначаються статті Основного закону, що використовуються для врегулювання господарської діяльності. Але в цивілістичній теорії України цей термін використовується як характеристика Цивільного кодексу стосовно здатності останнього врегулювати економіку. Вже неодноразово вказувалося, що Господарський та Цивільний кодекси України мають різні предмети регулювання. Саме предмет регулювання є основним критерієм розмежування цивільного та господарського права [12, 166–167]. «Предмет правового регулювання слід тлумачити як коло суспільних відносин, що вирізняються за своїм характером (а не за місцем дії), вимагають особливого правового регулювання і які можна відмежувати від інших, подібних суспільних відносин за певною специфічною ознакою» [13]. Декларативні заяви, що Господарський кодекс може бути замінений Цивільним як новою економічною конституцією, свідчать про повне незнання термінології права Європи та розраховані на неосвічену аудиторію. Необхідним є вивчення в курсі господарського права України основ господарського права країн ЄС.

Література

1. Довгерт А.С. Про підготовку проекту Цивільного кодексу України / А. Довгерт // Українське право. — 1997. — № 1.
2. Frotscher Werner. Wirtschaftsverfassungs- und Wirtschaftsverwaltungsrecht: eine systematische Einführung anhand von Grundfallen / von Werner Frotscher. — 3., neubearb. Aufl. — München: Vöck, 1999. — 278 с.
3. Штобер Р. Общее хозяйственно-административное право: Основы и принципы. Экономическая конституция : пер. с 11-го нем. перераб. изд. / Р. Штобер. — Мп. : Изд-во Европ. гуманитар. ун-та, 2001. — 312 с.
4. Peter Badura. Wirtschaftsverfassung- und Wirtschaftsverwaltung, 1971.
5. Ламуру Х. Экономика и право / Х. Ламуру, Р. Поль. — Heidelberg : R.v. Decker's Verlag, 1996. — 86 с.
6. Mayer Franz, Kopp Ferdinand O. Allgemeines Verwaltungsrecht, 5. Aufl. — Stuttgart u.a., 1985.
7. Mertens Hans-Joachim, Kirchner Christian, Schanze Erich, Wirtschaftsrecht, 2. Aufl., Opladen, 1982.
8. Munch Ingo. Grundgesetz-Kommentar. Bd. 1, 3. Aufl. — München, 1985.
9. Munch Ingo. Grundgesetz-Kommentar. Bd. 2, 2. Aufl. — München, 1983.
10. Munch Ingo. Grundgesetz-Kommentar. Bd. 3, 2. Aufl. — München, 1983.

11. Puttner Gunter. Wirtschaftsverwaltungsrecht. — Stuttgart u.a., 1989.
 12. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. — М., 1974.
 13. Тархов В. А. Система советского права и перспективы его развития / В. А. Тархов // Советское государство и право. — 1982. — № 7. — С. 101–102.

Анотація

Дятленко Н. М. До питання про тлумачення терміна «економічна конституція» в праві Німеччини. — Стаття.

Стаття присвячена дослідженню сучасного господарського права в Німеччині, яке теоретично містить у собі так зване «господарське конституційне право». Терміном «економічна конституція» в праві ФРН визначають норми Основного закону ФРН, які безпосередньо регулюють господарську діяльність. Здійснено герменевтичний аналіз вказаного терміна. Доведено актуальність господарсько-конституційного підходу як публічно-правового у врегулюванні господарської діяльності в Україні.

Ключові слова: економічна конституція, господарське конституційне право ФРН, Німеччина, Основний закон ФРН.

Summary

Djatlenco N. N. To a Question on Interpretation of Term «the Economic Constitution» in the German Law. — Article.

Article is devoted to the research of the modern economic German law which theoretically includes so-called «an economic constitutional law». The term «the economic constitution» in the German law define norms of the Basic law of Germany which directly regulate economic activity. It is carried out hermeneutical analysis of the specified term. The urgency of the economic-constitutional approach as publicly-legal in economic activity regulation in Ukraine is proved.

Keywords: economic constitution, economic constitutional law of Germany, Germany, the Basic law of Germany.

УДК 321.01:316.286

Н. Б. Капустіна

ПРОБЛЕМА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВЛАДИ В КОМУНІКАТИВНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Питання, пов'язані з тлумаченням влади, набули особливої актуальності в ХХ ст. Зміни, які відбулися на теренах Східної Європи, сприяли появі принципово нових форм комунікації. У сучасному суспільстві усі соціальні відносини пронизані комунікацією. Вельми привабливим дослідженням феномена влади в епоху «організованого модерну» (до 70-х років ХХ сторіччя включно), з нашої точки зору, виступає комунікативний підхід, яскравими представниками якого є Г. Арендт та Ю. Габермас.

У цей період ми зтикаємося з критикою класичної теорії влади, яка відбувалася по різних напрямках від Ф. Ніцше, Г. Арендт до М. Фуко. Перш ніж перейти до розглядання основного питання, необхідно визначитися з питанням: чим взагалі відрізняються класичні філософські концепції (зокрема, концепції влади) від некласичних? Визначальні риси класичної філософської парадигми — логоцентризм, монізм, віра у прогресивну функцію науки і техні-